

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजना

आ.व २०७९/०८० देखि २०८३/०८४ सम्म

कुमाख गाँउपालिका
सल्यान कर्णाली प्रदेश

दुई शब्द

नेपालको संविधानले लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी समाजको परिकल्पना गरेको छ । संविधानको प्रस्तावनामा नै लैङ्गिक विभेद अन्त्य गरी समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने उल्लेख गरिएको छ । महिलाको हक, दलितको हक, बालबालिकाको हक, सामाजिक न्यायको हक लगायतका हक अधिकारहरू संविधान प्रदत्त हकहरू हुन् । संविधानमा व्यवस्था भएका हकहरू कार्यान्वयन गरी नागरिकलाई महसुस गराउने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको पनि हो ।

लैङ्गिक जातीय तथा वर्गिय विभेद रहित समतामूलक, न्यायपूर्ण, समृद्ध कुमाख गाँउपालिका को निर्माण गर्ने दूरदृष्टि लिएर यो रणनीति निर्माण भएको हो । यो रणनीतिक योजनाले कुमाख गाँउपालिका को नीति, योजना, संरचना व्यवस्था, सेवा प्रवाह, कार्यक्रम तथा बजेट लैससास उत्तरदायी बनाउने, महिला तथा लक्षित वर्गको सशक्तीकरणको माध्यमद्वारा सार्वजनिक स्रोत साधनको पहुँच र नियन्त्रण बढाउने उद्देश्य लिएको छ । यो रणनीतिक योजनाले दिगो विकास र आर्थिक समृद्धिको लागि महिला तथा लक्षित वर्गको समान अवसर, नेतृत्वदायी भूमिकाका वृद्धि, साथै समान प्रतिफल र लाभ उपभोगमा सुनिश्चितताका लागि आर्थिक सशक्तीकरणका गतिविधिहरू सञ्चालन गर्ने उद्देश्य लिएको छ । नेपालले लैससास सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय रूपमा गरेका प्रतिबद्धताहरू स्थानीय तहसम्म कार्यान्वयन गर्नु कुमाख गाँउपालिका को दायित्व पनि हो । पालिकालाई हिंसा रहित बनाउन पालिकामा सामाजिक न्याय स्थापना गर्न समेत यो रणनीतिक योजनाले मद्दत गर्नेछ ।

यो रणनीतिक योजना निर्माण गर्न नेतृत्व गर्ने कार्यदल रणनीति निर्माणमा खट्नु भएका कुमाख गाँउपालिका पदाधिकारी तथा कर्मचारीहरू सबैलाई म हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । लैससासमैत्री कुमाख गाँउपालिका निर्माण गर्न यो योजनाले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्न सबै सरोकारवालाहरूको सकारात्मक योगदानको अपेक्षा गर्दछु।

अध्यक्ष

.....

मान बहादुर बुढाथोकी

बिषयसूची

१. पृष्ठभूमि	१
१.२ कुमाख गाँउपालिका को परिचय	२
१.३ कुमाख गाँउपालिका को लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति योजना तयारीको उद्देश्य	२
१.४ रणनीतिक योजना निर्माणको विधि तथा प्रकृया	३
२. कुमाख गाँउपालिका मा लैससासको अवस्था र सन्दर्भ विश्लेषण	४
२.१ कुमाख गाँउपालिकाको लैससासको अवस्था	४
२.२ लक्षित समूहहरुको नक्साङ्कन	४
२.३ सरोकारवालाहरुको विश्लेषण	५
२.४ कुमाख गाँउपालिका को लैससासको दृष्टिबाट सवल पक्ष र कमजोर पक्ष (आन्तरीक पाटो) तथा अवसर र चुनौती वा बाधा (बाहिय पाटो) को विश्लेषण र साराशंमा मुख्य पक्षहरु.....	८
२.५ कुमाख गाँउपालिका र वडागत रुपमा लैससासमा प्रमुख समस्या तथा सवालहरु	९
२.६ कुमाख गाँउपालिका को लैससास रणनीतिको लागी मुख्य कार्यक्षेत्रहरु	१०
३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरु.....	१०
कुमाख गाँउपालिका को दीर्घकालिन सोच:	१०
ध्येय:.....	१०
लक्ष्य: “लैङ्गि.....	१०
उद्देश्यहरु:.....	१०
रणनीतिको औचित्य वा आवश्यकता.....	११
रणनीतिक योजनाको मुख्य मान्यता तथा सिद्धान्तहरु	११
३.२ लैससास मूलप्रवाहीकरणको रणनीतिहरु.....	१२
३.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको कार्यान्वयनको लागी कार्ययोजना.....	१३
३.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको कार्यान्वयनको लागी आवश्यक संस्थागत व्यवस्था.....	२४
३.४.१. कुमाख गाँउपालिका स्तरीय लैससास कार्यान्वयन समितिको गठन	२४
३.४.२. वडास्तरमा लैससास कार्यान्वयन समिति गठन	२४
३.४.३. लैससास कार्यान्वयन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार.....	२४
३.४.४. वडास्तरको लैससास कार्यान्वयन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार	२५
३.४.५. बैठक, कार्यविधि र सेवासुविधा	२६

३.४.६ सम्पर्क व्यक्ति.....	२६
३.५ लैससास रणनीति कार्यान्वयनको लागि स्रोत परिचालन	२६
३.५.१ आर्थिक स्रोत.....	२६
३.५.२ मानवीय स्रोत.....	२६
३.६ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन.....	२७
३.७ सम्भावित जोखिम तथा न्यूनीकरणका उपायहरू	२७

१. पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानको प्रस्तावनामा नै लैङ्गिक विभेद अन्त्यगरी समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने व्यवस्था गरेको छ । महिलाको हक सम्बन्धी धारा ३८ ले समान वंशीय अधिकार, सुरक्षित मातृत्व र प्रजनन स्वास्थ्य सम्बन्धी, राज्यका सबै सरकारमा सहभागिता हुने अधिकार, सम्पत्ति तथा पारिवारिक मामिला सम्बन्धी अधिकार, शिक्षा स्वास्थ्य रोजगारी र सामाजिक सुरक्षामा सकारात्मक विभेदको व्यवस्था गरेको छ। यसका साथै महिला विरुद्ध हुने हिंसाजन्य कार्यहरू कानून बमोजिम दण्डनीय हुने व्यवस्था गरेको छ । समानताको हकले नागरिकहरू सामाजिक र सांस्कृतिकरूपले पछाडि परेका समुदाय समेतको संरक्षण, सशक्तीकरण र विकासको लागि संविधानमा विशेष प्रावधानहरू राखिएको छ । सामाजिक न्यायको हकले तीन वटै तहका सरकारहरूले समावेशी र समानुपातिक प्रतिनिधित्वको सिद्धान्तका आधारमा नागरिक सहभागिता सुनिश्चित गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ मा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) सम्बन्धी व्यवस्था प्रस्तावनामा नै उल्लेख गरिएको छ। यसका अलवा दफा ११ को उपदफा २ (त) मा ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अशक्तहरूको व्यवस्थापनको जिम्मेवारी अन्तरगत विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने अधिकार प्रदान गरेको छ भने दफा २४ उपदफा (२) मा स्थानीय तहले योजना तर्जुमा गर्दा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारको नीति, लक्ष्य, उद्देश्य समयसिमा र प्रकृत्यासँग अनुकूल हुनेगरी सुशासन, वातावरणमैत्री, बालमैत्री, जलवायु परिबर्तन अनुकूल, विपत् व्यवस्थापन, लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशीकरण अन्तरसम्बन्धित विषयलाई ध्यान दिनुपर्ने व्यवस्था उल्लेख गरिएको छ। कुमाख गाँउपालिकाले आफ्ना योजना, नीति तथा बजेट तर्जुमा गर्दा महिला बालबालिका तथा पिछडिएका वर्ग, क्षेत्र र समुदायलाई प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने, लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण अभिवृद्धि हुने खालका योजना तथा कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ भनि उल्लेख गरेको छ ।

संयुक्त राष्ट्रसङ्घको साधारण सभाले सन् २०१६ देखि २०३० सम्ममा हासिल गर्नुपर्ने दिगो विकासका १७ वटा लक्ष्य र १६९ वटा उपलक्ष्यहरू पारित गरेको छ। दिगो विकासका लक्ष्यहरूले विशेष गरी हरेक व्यक्तिको स्वाभिमान, स्वतन्त्रता, समानताका साथै भोक, गरिबीको अन्त्य गर्दै शिक्षित तथा स्वस्थ जीवनयापनका लागि परिकल्पना गर्दछ। यसका साथै यी लक्ष्यहरूले गरिबीको रेखामुनि रहेका बालबालिका, किशोरकिशोरी, महिला अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यौनिक अल्पसङ्ख्यक, पछाडी पारिएका समुदाय जस्तै दलित, जनजाती, आदिवासीहरूको आवश्यकताहरूलाई समेट्ने उद्देश्य राखेको छ। चरम गरिबीको अन्त्य गर्न, असमानता हटाउन, विभेदसँग लड्न र पछाडि परेका व्यक्ति र समुहको द्रुत गतिमा प्रगती गर्नका लागि कोहि पनि पछाडि नछुट्ने भन्ने मुख्य सिद्धान्तलाई दिगो विकास लक्ष्यहरूले अङ्गीकार गरेको छ। पन्ध्रौँ योजना आर्थिक वर्ष २०७६/०७७, २०८०/०८१ मा क) लैङ्गिक समानता तथा महिला सशक्तीकरण ख) बालबालिका तथा किशोरकिशोरी ग) ज्येष्ठ नागरिक घ)

अपाङ्गता भएका व्यक्ति ड) सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षण च) समावेशीकरण लगायतका विषयहरूलाई अलग अलग शीर्षकमा राखिएको छ।

संविधानद्वारा प्रदत्त हकहरूको कार्यान्वयन गर्न तथा समानुपातिक समावेशी सिद्धान्तका आधारमा स्थानीय तहका सबै नीति योजना, कार्यक्रम तथा संरचनाका सबै अङ्गहरूमा महिला, दलित, आदिवासी जनजाती, मजदुर, किसान, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, पिछडिएका वर्ग र क्षेत्र सबैलाई समान सहभागी गराई लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीमैत्री कुमाख गाउँपालिका बनाउने परिकल्पना अनुरूप लैससास मूलप्रवाहीकरणको माध्यमबाट लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण पद्धतिलाई संस्थागत गर्न आवश्यक देखिएकोले कुमाख गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजना तर्जुमा गरिएको छ।

१.२ कुमाख गाउँपालिका को परिचय

कर्णाली प्रदेशमा रहेका १० जिल्लाहरू मध्ये कुमाख गाउँपालिका पनि एउटा हो । यस जिल्लाका १० स्थानीय तहहरूमध्ये एक कुमाख गाउँपालिका हो । नेपाल सरकारको निर्णय बमोजिम मिति २०७३/११/२७ मा साविक कालागाउँ, बडागाउँ, जिमाली, मर्मपरिकाडा, र स्वीकोट गाउँ विकास समिति जोडेर कुमाख गाउँपालिका घोषणा गरिएको यस कुमाख गाउँपालिका मा हाल ७ वटा वडाहरू रहेका छन् । यस कुमाख गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १७७.२७ वर्ग कि.मि. रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०७८ अनुसार यस कुमाख गाउँपालिका को कुल जनसङ्ख्या २४८५८ रहेको छ, जसमा पुरुषको जनसङ्ख्या १२०८८ महिलाको जनसङ्ख्या १२७७० रहेको छ ।

१.३ कुमाख गाउँपालिका को लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण

रणनीति योजना तयारीको उद्देश्य

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको माध्यमबाट कुमाख गाउँपालिकाले तर्जुमा गर्ने नीति, कानून तथा योजना, संस्थागत संरचना, मानव संसाधन तथा क्षमता विकास तथा सेवा प्रवाहका सबै प्रक्रियाहरूमा महिला तथा सामाजिक रुपमा पिछडिएका समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरी समावेशी लोकतन्त्रलाई संस्थागत गर्दै सामाजिक न्याय कायम गर्नुका साथै राज्यका सबै संयन्त्रहरूमा सम्पूर्ण तह वा वर्गका नागरिकको समतामूलक पहुँच स्थापित गर्नु रहेको छ ।

रणनीतिक योजनाका विशेष उद्देश्यहरू निम्न लिखित रहेका छन्।

- क) कुमाख गाउँपालिका लैससास सम्बन्धी शासन व्यवस्थाको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- ख) कुमाख गाउँपालिका को योजना तर्जुमा प्रकृत्यालाई लैससासमैत्री बनाउने ।
- ग) कुमाख गाउँपालिका को नीति तथा कार्यक्रम र बजेटलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बनाउने ।
- घ) कुमाख गाउँपालिका को नीति, कानून, संरचना, कार्यक्रम, योजनाका सबै प्रक्रियाहरूमा महिला तथा सामाजिक रुपमा पिछडिएका समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।

- ड) सरोकारवालाहरु बिच लैससासको बुझाईमा एकरूपता कायम गर्न र लैससास सम्बन्धी कानूनी व्यवस्थाको कार्यान्वयनमा सहयोग गर्ने ।
- च) राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरमा लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिवद्धताहरु, कार्य योजनाहरु तथा दिगो विकास लक्ष्य प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने।
- छ) लक्षित वर्गमा सामाजिक न्याय कायम गर्दै स्रोत र साधनको न्यायोचित वितरणको व्यवस्था गर्ने ।

१.४ रणनीतिक योजना निर्माणको विधि तथा प्रकृया

कुमाख गाँउपालिकाको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिक योजना कुमाख गाँउपालिकाको मार्गनिर्देशनमा विविध क्षेत्रमा संलग्न सरोकारवालाबिच गरिएको परामर्शबाट तयार पारिएको हो। यो रणनीतिक योजना तयार गर्नको लागि प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतको संयोजकत्वमा १२ सदस्यीय कार्यदल गठन गरिएको थियो । कार्यदलले रणनीतिक योजना निर्माणमा नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गरेको छ । कुमाख गाँउपालिकाको लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीति तर्जुमाका लागि देहायका विधिहरु अवलम्बन गरिएको छ।

- क) **दस्तावेज अध्ययन** : कार्यदल र विज्ञ टोलीले नेपालको संविधान, १५ औं पञ्चवर्षिय योजना, स्थानीय सरकार संचालन ऐनमा भएको लैससास सम्बन्धि प्रावधानहरु, दिगो विकास लक्ष्य ५, राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरु, कुमाख गाँउपालिका को बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम, बार्षिक प्रगती प्रतिवेदन, कुमाख गाँउपालिका को गुरुयोजना आदी अध्ययन गरियो।
- ख) **मुख्य सरोकारवालाबाट जानकारी** : कुमाख गाँउपालिका प्रमुख, उपप्रमुख, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, महिला तथा बालबालिका विकास शाखा प्रमुख, सामाजिक विकास समितिका संयोजक, न्यायिक समिति तथा मेलमिलापकर्ता साथै लैससासको क्षेत्रमा कार्यरत विभिन्न संघसंस्थाका प्रमुखहरूसंग अन्तर्वार्ता र छलफल गरी जानकारी संकलन गरियो।
- ग) **परामर्श कार्यशाला** : अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष सहित कार्यपालिकाका सदस्यहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत तथा बिषयगत शाखा प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरु, लक्षित समुहका प्रतिनिधिहरुको उपस्थितिमा २ दिने कार्यशाला आयोजना गरिएको थियो। उक्त कार्यशालामा समुहगत छलफलबाट कुमाख गाँउपालिकाको अवस्था विश्लेषण, सवाल पहिचान तथा लक्षित समुहहरुको नक्साङ्कन गरी प्राथमिकिकरण गरियो।
- घ) **लक्षित वर्ग केन्द्रित छलफल**: कार्यशाला गोष्ठीको छलफल र समुहगत कार्यबाट प्राथमिकिकरणमा परेका चार बटा लक्षित समुहहरूसंग (अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित समुदाय, जेष्ठ नागरिक, बालबालिका,) गएर समुह केन्द्रित छलफल गरियो। समुह केन्द्रित छलफलबाट समुदायमा रहेका लक्षित वर्गको अवस्था र आवश्यकताको बारेमा जानकारी संकलन गरियो।

ड) **मस्यौदा प्रस्तुतीकरण बैठक** : माथि उल्लेख भए बमोजिमका विधिद्वारा प्राप्त सुचनाको विश्लेषणको आधारमा तयार पारिएको मस्यौदा रणनीति योजना बारे पालिकाका जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरूको बैठकमा प्रस्तुत गरी छलफलबाट प्राप्त सुझावलाई समावेश गरी अन्तिम रूप दिईएको थियो।

२. कुमाख गाँउपालिका मा लैससासको अवस्था र सन्दर्भ विश्लेषण

२.१ कुमाख गाँउपालिकाको लैससासको अवस्था

कुमाख गाँउपालिकाले विगत वर्ष देखि नै समुदायमा पछाडी पारिएका वा परेका समुदायहरू जस्तै दलित, पिछडा वर्ग, सिमान्तकृत महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, एकल महिला र हिंसा पीडित महिलाहरू लगाएतलाई विकासको समग्र प्रकृत्यामा मुलप्रवाहीकरण गर्ने प्रयास निरन्तर रहेको छ। कुमाख गाँउपालिकाको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमहरूले लैससास लाई प्रवर्द्धन गर्दै जाने नीति तथा कार्यक्रमहरू तर्जुमा गर्ने अभ्यास गरेको छ। साथै आर्थिक रूपले विपन्न लगायत नागरीकको संरक्षण, सशक्तीकरण, सचेतना विकासका लागि आय आर्जनका कार्यक्रमहरू रहेका छन् ।

कुमाख गाँउपालिका मा महिलाको सामाजिक, आर्थिक तथा शारीरिक विकासको लागि नेतृत्व क्षमता विकास तालिम, कानूनी सचेतता कार्यक्रम, विविध दिवसहरू मनाउने गरेको छ। समुदाय स्तरमा गठन हुने समिति उपसमिति तथा कार्यदलमा महिला तथा लक्षित वर्गको समानुपातिक प्रतिनिधित्व सुनिश्चितता गरिएको छ। प्रजनन स्वास्थ्य तथा पोषण कार्यक्रमहरू र सुनौलो हजार दिन यौन शिक्षा किशोरी शिक्षा जस्ता कार्यक्रमहरू कार्यान्वयनमा रहेका छन्। जातिय हिसावले विविधता रहेको सबै आदिवासी जनजाति, दलित, लगायत अन्य जातजातिको मौलिक संस्कृति र परम्परालाई संरक्षण गर्दै समाजको समविकासको मान्यतालाई आत्मसाथ गर्दै आएको छ।

यस्ता विपन्न तथा गरिब परिवारको पहिचान गरी आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरणको लागि पालिकाले विभिन्न सीप विकास तथा आयआर्जनका कार्यक्रमहरू गर्दै आएका छन् । महिला उधमशिलता विकासको लागि गाउपालिकामा **लघु उधम बिकास कार्यक्रम** को स्थापना गरी सीपमूलक तालिम संचालन गरिएको छ ।

२.२ लक्षित समूहहरूको नक्साङ्कन

कुमाख गाँउपालिकाको प्रोफाइल अध्ययन, बस्तुस्थिति विश्लेषण, कार्यशाला गोष्ठी, मुख्य सुचनादाताहरू संगको अन्तरवार्ता, लक्षित समूहसंगको छलफल र अन्तरकृयावाट यस कुमाख गाँउपालिकाको लक्षित समुदाय र लैससाससँग सम्बन्धित सवालहरू निम्न रहेका छन् ।

क्र.स	लक्षित वर्गको प्राथमिकिकरण	समस्या/सवाल
१	अपाङ्गता भएका व्यक्ति - रातो कार्ड ३५, निलो कार्ड ९२, पहेलो कार्ड ५६, सेतो कार्ड ४७	- अपाङ्गता मैत्री भौतिक संरचना नहुनु - क्षमता अनुसारको रोजगारीका अवसरहरूको अभाव, - पूर्ण अपाङ्गता भएका व्यक्तिको दैनिक हेरचाह तथा स्याहार गर्नुपर्ने हुँदा परिवारको सदस्य व्यस्त भइ आर्यआर्जन गर्न कठिनाई, - सहायक सामाग्रीको सहजै उपलब्धता नहुनु
२	दलित जनसंख्या	- आर्थिक अभाव गरिबी - स्रोत र साधनमा न्युन पहुँच - निर्णय प्रकृत्यामा न्युन सहभागिता - बेरोजगारी - सुचनाको अभाव - शिक्षामा न्यून पहुँच साथै बालबालिकामा बिद्यालय छोड्ने समस्या - जनचेतनाको अभाव - सामाजिक विभेद
३	जेष्ठ नागरीक	- पारिवारीक बोझको सामना - स्वस्थ्य परिक्षणमा समस्या - एक्लोपन - नैरास्यता
४	लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक	- पहिचानमा समस्या - सामाजिक विभेद - आर्थिक अभाव

२.३ सरोकारवालाहरूको विश्लेषण

लैससासको रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा यस क्षेत्रमा काम गर्नको लागि विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी दातृ साझेदारहरू, सामुदायिक संस्थाहरू र नागरिक संस्थाहरू नै मुख्य सरोकारवाला हुन् । कुमाख गाँउपालिका क्षेत्रमा लैससास रणनीति तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्न निम्न बमोजिमका सरोकारवालाहरू रहेका छन् ।

क्र.स.	लैससासको क्षेत्रमा काम गर्ने मुख्य सरोकारवाला	लैससास मुलप्रवाहिकरणको लागि सरोकारवालाको भुमिका तथा कार्य
१	कुमाख गाँउपालिका	- लैससास सम्बन्धी नीति, रणनीति, कार्यविधि, कार्ययोजना निर्माण गर्ने - लैससासको लागि आवश्यक बजेट बिनियोजन गर्ने - योजना, कार्यक्रम तथा बजेटको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने
२	लैससास कार्यान्वयन समिति	- कुमाख गाँउपालिका नगरपालिकामा निर्माण हुने सबै प्रकारका ऐन, कानून, कार्यविधि, योजना र अन्य प्रकाशीत दस्तावेजमा लैससासको विषयबस्तुको समावेश गरी मुलप्रवाहीकरण गर्ने - योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैससासका समस्या समाधान हुने गरी उत्तरदायी बनाउन प्रविधिक सहयोग गर्ने - लैससास सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि योजना तयार गरी लागु गराउने - लैससास रणनीतिलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न नेतृत्वदायी भुमिका निर्वाह गर्ने र अन्य निकाय तथा सरोकारवालासंग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य गर्ने
३	न्यायिक समिति	- कुमाख गाँउपालिका तहमा आएका आफ्ना अधिकार क्षेत्र भित्रका सवालहरूमा निर्णय गर्ने र अन्य मुद्दाहरूमा सम्बन्धीत निकायमा सिफारीस गर्ने - सबै वडातहमा मेलमिलाप केन्द्र संचालन गर्ने
४	महिला तथा बालबालिका विकास शाखा	- लैससास सम्बन्धी वनेका रणनीतिको कार्यान्वयन गराउने - महिला बालबालिका तथा लक्षित वर्गको क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने - लैससासको शीर्षकमा विनियोजन भएको बजेटको समयमा नै खर्च गर्ने - लैससासको लागि भएका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रबन्धनहरू र प्रतिवद्धताहरूबारे कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूलाई सचेतिकरण गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन नेतृत्वदायी भुमिका खेल्ने
५	वडा समिति	- वडातहको लैससास सम्बन्धी खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन गर्ने - योजना छनोट प्रकृत्यामा महिला तथा लक्षित वर्गसंग छुट्टा छुट्टै छलफल गरी उनिहरूको व्यवहारीक र रणनीतिक आवश्यकताको आधारमा योजनाको प्रथमिकिकरण गर्ने - टोल स्तरमा लैससास सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम गर्ने
६	मेलमिलाप कर्ता	वडा स्तरमा हुने विवादको समाधान तथा समाधान हुन नसक्ने मुद्दालाई न्यायिक समिति तथा अन्य निकायमा

		सिफारीस गर्ने।
७	टोल विकास संस्था	- टोलमा संचालन हुने विकास निर्माण, योजनाहरूको तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा महिला तथा लक्षित वर्गको सहभागिताको सुनिश्चित गराउने - टोलमा बसोवास गर्ने गरिव, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, तथा बेरोजगार व्यक्तिहरूको तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने - सबै प्रकारको हिंसा, बालश्रम तथा बाध्यामक श्रम, बालविवाह लगाएतका सामाजिक अपराध तथा खराबिहरु अन्त्य गर्ने जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने - आफ्नो टोललाई वातावरणमैत्री बालमैत्री, पोषणमैत्री, लैससास मैत्री र पुर्ण सरसफाई युक्त बनाउन कार्यक्रम संचालन गर्ने - टोल विकासमा सबै वर्गलाई निर्णय प्रकृया र स्रोत परिचालनमा सहभागी गर्ने
८	इलाका प्रहरी (महिला सेल)	घरेलु हिंसा, यौनजन्य वा अन्य लैङ्गिक हिंसाको उजुरीको सुनुवाई गरी पीडितलाई संरक्षण र दोषि उपर कार्रवाही गर्ने
९	नागरीक समाज (बाल क्लब, युवा क्लब, आमा समुह, गैर सरकारी संघ संस्थाहरु)	- महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका समूहका लागि सामाजिक परिचालनका क्रियाकलापहरुमा सहयोग गर्ने - समावेशी सवालमा अवाज उठाउने र कार्यगत सिकाईको अभिलेखिकरण गर्ने - सामाजिक विभेद तथा कुरती विरुद्ध आवाज उठाउने र जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने
१०	महिला सहकारी संघ संस्थाहरु	- महिला तथा वञ्चितिकरणमा परेका समूहहरूका लागि आर्थिक प्राविधिक र व्यावसायीक सहयोग पुर्याउने - महिलाको उधमशीलता विकासका लागि लगानी तथा क्षमता विकास गर्ने - उधमशीलता विकासको लागि लगानी गरी उत्पादित बस्तुको बजारिकरणको व्यवस्था गर्ने
११	समुदाय	- कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि साझेदारीको रुपमा काम गर्ने - समाजमा विद्यमान विभेदकारी प्रचलनका विरुद्ध आवाज उठाउने र छलफल गराउन सहयोग गर्ने - सेवा प्रदायक निकाय, संघसंस्थाको व्यवहार, कार्यशैली एवं क्रियाकलापहरूको निगरानी गर्ने
१२	जिल्ला प्रहरी कार्यलय जिल्ला प्रशासन कार्यलय	- हिंसा पीडितको उजुरी लिने - पीडितको संरक्षण गर्ने - घटनाको अनुशन्धान गरी प्रमाणको आधारमा पीडक विरुद्ध अदालतमा मुद्धा दर्ता गर्ने
१३	जिल्ला अदालत	- हिंसा पीडित लाई न्याय दिने - वाल, महिला तथा नागरिक अधिकारको रक्षा गर्ने

२.४ कुमाख गाँउपालिका को लैससासको दृष्टिबाट सबल पक्ष र कमजोर पक्ष (आन्तरीक पाटो) तथा अवसर र चुनौती वा बाधा (बाहिय पाटो) को विश्लेषण र साराशमा मुख्य पक्षहरु

सबल पक्षहरु	सुधार गर्नुपर्ने
• कुमाख गाँउपालिकामा लैससासको शीर्षकमा बजेट विनियोन भएको र विनियोजित रकमको समय मै खर्च हुने गरेको • महिला हिंसा, घरेलु हिंसा तथा अन्य हिंसाका पीडितलाई संरक्षण गरी पुनउत्थानको लागि “लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष स्थापना रहेको। • अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुलाई शारीरिक अवस्थाको आधारमा परिचय पत्र र क्षमता बिकास कार्यक्रम • ज्येष्ठ नागरिककालागि खरको छानो मुक्त कार्यक्रम तथा सम्मान कार्यक्रम • महिला विकास शाखामा दक्ष जनशक्ति हुनु • कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरु लैससासको विषयमा सचेत रहेको • कुमाख गाँउपालिकाले गठन गर्ने उपभोक्ता समिति, विषयगत समिति तथा कार्यदलमा महिला तथा लक्षित वर्गको निर्णायक तहमा समानुपातिक प्रतिनिधित्व रहेको • कुमाख गाँउपालिका भित्रको सरकारी कार्यालयहरुमा छात्रा तथा महिला मैत्री शौचालय • सुत्केरी तथा गर्भवती महिलालाई कृषि बिउ बिजन वितरण र कुखुरा वितरण कार्यक्रम • गरिब तथा विपन्न परिवारका बालबालिकालाई निशुल्क झोला, पुस्तक तथा पोशाक वितरण तथा दिवा खाजाको वयवस्थापन • बेरोजगार युवाहरुको पहिचान गरी प्रधानमन्त्री स्वरोजगार कार्यक्रम मार्फत रोजगारी उपलब्ध गराईएको • कुमाख गाँउपालिका को प्रत्येक वडाहरुमा महिला उद्यम केन्द्रको स्थापन गरी महिला उद्यमशिलतालाई प्रवर्द्धन गरिएको ।	• कुमाख गाँउपालिकामा निर्माण भएका नीति, निर्देशिका, कार्यविधिहरुको लैससास दृष्टिकोणले पुनरावलोकन गर्ने र नयाँ बन्ने नीति, कार्यविधि तथा निर्देशिकालाई लैससास मैत्री बनाउन लैससास कार्यान्वयन समिति गठन गर्नुपर्ने • योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रकृत्यामा महिला तथा लक्षित वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता गराई त्यस वर्गको व्यवहारिक तथा रणनीतिक आवश्यकताको आधारमा योजना तथा कार्यक्रमको छनौट गर्ने • समिति, उपसमिति तथा कार्यदलमा प्रतिनिधित्व गर्ने महिला तथा लक्षित वर्गको क्षमता विकास गरी अर्थपूर्ण सहभागिताको सुनिश्चितता गर्नु पर्ने • कुमाख गाँउपालिका को सबै संरचनाहरु अपाङ्गता मैत्री, महिला तथा बाल मैत्री बनाउनु पर्ने • लैससासको लागि आवश्यक खण्डिकृत तथ्यांक सङ्कलन र अभिलेखिकरण गर्नुपर्ने • महिला हिंसा, घरेलु हिंसा निवारण तथा महिलाको नेतृत्व तहमा सक्रिय तथा अर्थपूर्ण सहभागिताको लागि रणनीतिक कार्यक्रम लागु गर्नु पर्ने • महिला तथा लक्षित वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण सम्बन्धी कार्यक्रमहरु गर्नुपर्ने • विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा महिला तथा सबै लक्षित वर्गको सहभागिता गर्नुपर्ने • कुमाख गाँउपालिकाको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रतिवेदन प्रणालीलाई लैससास मैत्री बनाउनु पर्ने ।

अवसरहरू	चुनौतीहरू
• कुमाख गाँउपालिकालाई आफ्नो आवश्यकता अनुसार सङ्घीय तथा प्रदेशको कानून सँग नबाझिने गरी नीति, निर्देशिका तथा कार्यविधि निर्माण तथा कार्यान्वयनको अधिकार • लैससास लाई प्रवर्द्धन र प्रोत्साहन गर्न संवैधानिक प्रावधान, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन र राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरू • कुमाख गाँउपालिका को बजेट सिमा निर्धारण समितिलाई लैससासको क्षेत्रमा आवश्यकता अनुसार बजेट विनियोजन गर्ने अधिकार हुनु	• कुमाख गाँउपालिका को सम्पूर्ण संरचनागत प्रणालीमा सबै वर्ग, लिङ्ग, क्षेत्र, जातजाति र समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित हुन नसक्नु • लैङ्गिक हिंसा तथा सामाजिक कुरीति हरूको अन्त्य गर्नु । • विभिन्न लिङ्ग, वर्ग र जातजाति बीच व्यवहारगत विभेद कायम रहनु • ऐन, नीति तथा कानूनको व्यवहारिक कार्यान्वयन हुँदा यथास्थितिवादि सोचमा अपेक्षाकृत परिवर्तन नहुनु

२.५ कुमाख गाँउपालिका र वडागत रुपमा लैससासमा प्रमुख समस्या तथा सवालहरू

१. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण सम्बन्धी नीति, कार्यविधि तथा रणनीति नहुनु।
२. कुमाख गाँउपालिका जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा पदाधिकारीहरूको लैससास प्रति कम संवेदनशील रहनु ।
३. कुमाख गाँउपालिका को नीति, कार्यविधि, योजना छनोट तथा बजेट तर्जुमा प्रकृत्यामा महिला तथा लक्षित वर्गको न्युन पहुँच रहनु।
४. कुमाख गाँउपालिकाको सेवा प्रवाह संयन्त्र र प्रकृत्या लैससासमैत्री नहुनु ।
५. कुमाख गाँउपालिकाको योजना तर्जुमा प्रकृत्यामा महिला तथा लक्षित वर्गको व्यवहारिक तथा रणनीतिक आवश्यकताको पहिचान नहुनु साथै लैससासको समस्या तथा सवालहरूको सम्बोधन हुन नसक्नु ।
६. सिमान्तकृत समुदायका महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जेष्ठ नागरिक दलित, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक साथै अन्य पिछडिएको वर्ग तथा समुदायहरूमा कुमाख गाँउपालिका को सुचनाको कमी, अवसर र पहुँचको अभाव हुनु।
७. दलित महिला, सिमान्तकृत र पिछडिएको समुदायको शिक्षामा कमी, आर्थिक अभाव, सामाजिक कुरीति र कुप्रथामा ग्रसित हुनु।
८. लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट विनियोजन तथा नियमित रुपमा लैससास परिक्षण नहुनु
९. कुमाख गाँउपालिका को लैससास सम्बन्धी विस्तृत खण्डकृत तथ्याङ्कको संकलन र अद्यावधिकको अभाव हुनु, कुमाख गाँउपालिका तथा समुदाय स्तरको निर्णायक तहमा महिला तथा लक्षित वर्गको न्युन पहुँच हुनु, सामाजिक विभेद, लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा तथा समुदायमा कुप्रथाको प्रभाव रहनु,

२.६ कुमाख गाँउपालिका को लैससास रणनीतिको लागी मुख्य कार्यक्षेत्रहरु

- क) नीति कानून तथा योजना
- ख) संस्थागत संरचना
- ग) मानव संसाधन तथा क्षमता विकास
- घ) सेवा प्रवाह
- ङ) सुशासन तथा उत्तरदायित्व
- च) लैङ्गिक विभेद तथा हिंसा
- छ) महिला तथा लक्षित वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण

३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको दिर्घकालिन सोच, लक्ष्य तथा उद्देश्यहरु

“कृषि, पर्यटन, प्राकृतिक स्रोत, उद्मोग र व्यापार, समृद्धको बलियो आधार”

कुमाख गाँउपालिका को दीर्घकालिन सोच: “लैङ्गिक, जातीय तथा वर्गिय विभेद रहित समतामुलक, न्यायपूर्ण समृद्ध कुमाख गाँउपालिका को निर्माण ”

ध्येय: “लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई मुल प्रवाहिकरण तथा आन्तरिकीकरण गर्दै संरचना, नीति र कार्यप्रणाली मार्फत समतामुलक कुमाख गाँउपालिका को सुनिश्चितता गर्ने “

लक्ष्य: “लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको माध्यमद्वारा लैङ्गिक तथा सामाजिक सम्बन्धमा सुधार ल्याई आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गर्ने ”

उद्देश्यहरु:

१. कुमाख गाँउपालिका को नीति, योजना, संरचना व्यवस्था, सेवा प्रवाह, कार्यक्रम तथा बजेट लैससास उत्तरदायी बनाउने
२. महिला तथा लक्षित वर्गको सशक्तीकरणको माध्यमद्वारा सार्वजनिक स्रोत, साधनको पहुँच र नियन्त्रण बढाउने
३. कुमाख गाँउपालिका भित्र हुने सबै प्रकारको लैङ्गिक विभेद, हिंसा र अन्य सामाजिक कु-संस्कारहरुको अन्त्य गरी सबैले सामाजिक न्याय प्राप्त गरेको अनुभूति हुने सभ्य समाजको निर्माण गर्ने
४. महिला, बालबालिका, विपन्न तथा पिछडिएको वर्गको आवश्यकता र चाहनाप्रति अझ बढी संवेदनशील, उत्तरदायी, जवाफदेही हुनको साथै लैससास सम्बन्धी बुझाईमा एकरूपता कायम गर्न कर्मचारी तथा पदधिकारीहरुको क्षमता विकास गर्ने

५. दिगो विकास र आर्थिक समृद्धिको लागि महिला तथा लक्षित वर्गको समान अवसर, नेतृत्वदायी भूमिकाका वृद्धि, साथै समान प्रतिफल र लाभ उपभोगमा सुनिश्चितताका लागि आर्थिक सशक्तीकरणका गतिविधिहरु सञ्चालन गर्ने
६. लैससास सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरु साथै सङ्घीय तथा प्रदेश सरकारको लैससास सम्बन्धमा गरिएका प्रतिबद्धताहरु अनुरूपको दायित्व पुरा गर्ने ।

रणनीतिको औचित्य वा आवश्यकता

कुमाख गाँउपालिकाले महिला हिंसा तथा अन्य विभिन्न प्रकारको हिंसा न्यूनीकरण, सामाजिक कुसंस्कार बिरुद्ध जनचेतनामुलक कार्यक्रम तथा महिला तथा पिछडीएका वर्गको सशक्तिकरणको लागि निरन्तर रुपमा आफ्नो नीति, योजना तथा कार्यक्रममा लैससाको अवधारणा अनुसार कार्यक्रमहरु गर्दै आएको छ तथापी यसलाई थप नतिजामुखी र व्यवस्थित गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । समुदायमा विद्यमान सबै प्रकारका विभेद र उत्पीडनको अन्त्य गर्दै समतामुलक, समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक समाजको निर्माण गर्न कुमाख गाँउपालिकाको नीति निर्माण, बजेट तर्जुमा र संचालन हुने योजना तथा कार्यक्रमलाई लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण मैत्री बनाउन आवश्यक छ। लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणलाई संस्थागत गर्न लैससास रणनीति मार्गदर्शन हुनेछ ।

रणनीतिक योजनाको मुख्य मान्यता तथा सिद्धान्तहरु

देहायका सिद्धान्तका आधारमा लैससास रणनीतिक योजना तर्जुमा गरिएको छ।

१. विभेदरहित (Non-discrimination) : यो रणनीति कार्यान्वयन सिलशिलामा महिला, पुरुष, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसङ्ख्यक, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका नागरिक तथा पिछडीएका क्षेत्र तथा समुदाय, जातजाती, आर्थिक, सामाजिक अवस्था वा अन्य कुनैपनि आधारमा भेदभाव गरिने छैन।
२. सारभूत समानता (substantive equality) यो रणनीतिले लैङ्गिक समानतको सवालमा सारभूत समानता जस्तै भूमिका, उत्तरदायित्व, अधिकार र परिणाममा समानताको सिद्धान्तलाई आत्मसात् गरेको छ।
३. कोहि पछाडि नछुटुन (leave no one behind) यस रणनीतिले दिगो विकास लक्ष्यको कोही पनि पछाडि नछुटुन् भन्ने अवधारणालाई अवलम्बन गरेको छ।
४. समान सहभागिता (Meaningful Participation) यो रणनीतिले कुमाख गाँउपालिका को हरेक विकास कार्यक्रममा सबै लिङ्ग, वर्ग, जाती, क्षेत्र तथा समुदायको समानुपातिक आधारमा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरेको छ।
५. उत्तरदायित्व तथा जवाफदेहिता : यो रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको क्रममा आउन सक्ने हरेक अवस्थामा कुमाख गाँउपालिका नगरपालिकाका प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरु सम्बन्धित क्षेत्रका जनतासँग जवाफदेही हुनुपर्ने कुरालाई अङ्गीकार गरेको छ।

६. साझेदारीता र सहकार्यः यो रणनीतिको सफल र प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि लैससास क्षेत्रमा कार्यरत सरोकारवालाहरूसँग समन्वय, साझेदारीता र सहकार्यलाई प्राथमिकतामा राखिएको छ।
७. शून्य सहनशीलता (Zero Tolerance)ः यो रणनीतिले कुमाख गाँउपालिका भित्र हुने लैङ्गिक तथा तथा सबै प्रकारका विभेद र हिंसाका घटनाहरुमा शून्य सहनशीलताको नीति अङ्गीकार गरेको छ।
८. कसैलाई पनि हानी नपुर्‍याउने (Do No Harm) : यस रणनीतिले कसैलाई पनि हानी वा क्षति नपुर्‍याउने सिद्धान्त अवलम्बन गरेको छ।

३.२ लैससास मुलप्रवाहीकरणको रणनीतिहरु

कुमाख गाँउपालिकाले माथि उल्लेखित लक्ष्य तथा उद्देश्यहरु परिपूर्ति गरी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी शासन व्यवस्था स्थापित गरी सबै नागरिकको हक हितको संरक्षण र सहभागितामुलक ढंगले समानुपतिक विकास गर्ने देहाय बमोजिमको लैससास मुलप्रवाहीकरण रणनीतिहरु अवलम्बन गरिने छ।

१. कुमाख गाँउपालिका नगरपालिकामा तर्जुमा भएका विद्यमान नीति, कानून, निर्देशिका, आवधिक योजना तथा मापदण्डहरुको पुनरावलोकन गरी लैससास सम्बन्धी आवश्यक कार्यविधिहरु तर्जुमा गरिने छ।
२. कुमाख गाँउपालिकाको नीति निर्माण, योजना तर्जुमा, बजेट तर्जुमा तथा समग्र विकास प्रकृत्यामा महिला तथा लक्षित वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न लक्षित समुदायको क्षमता विकास गरिने छ।
३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण परीक्षण र लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तर्जुमा मार्फत कुमाख गाँउपालिका को संस्थागत संरचना र कार्यक्रमहरुमा महिला तथा पिछडिएका वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिने छ।
४. कुमाख गाँउपालिका को दिगो विकास र आर्थिक समृद्धिको लागि महिला तथा लक्षित वर्गलाई समान अवसर सिर्जना गर्ने, लक्षित समुदायको नेतृत्वदायी भूमिका वृद्धि गर्नुका साथै विकासको समान प्रतिफल र लाभको उपभोग सुनिश्चित गर्दै आर्थिक सशक्तीकरणका गतिविधिहरु सञ्चालन गरिने छ।
५. कुमाख गाँउपालिकाको सेवा प्रवाह, संस्थागत व्यवस्था, अनुगमन तथा मुल्याङ्कन प्रणालीलाई लैससासमैत्री बनाउन कर्मचारी, पदाधिकारी, सरोकारवाला तथा नागरिक समाजका सङ्गठनहरुको लैससास सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धि गरिने छ।
६. कुमाख गाँउपालिका भित्र हुने सबै प्रकारको लैङ्गिक विभेद, हिंसा र अन्य सामाजिक कु-संस्कारहरुको अन्त्य गरी सबैले सामाजिक न्याय प्राप्त गरेको अनुभूति हुने सभ्य समाजको निर्माण गर्ने।

३.३ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको कार्यान्वयनको लागी कार्ययोजना

रणनीतिक उद्देश्यहरु	प्रमुख क्रियाकलापहरु (कति पटक वा कतिवटा)	समयावधि (कहिले गर्ने महिना वा साल)	लक्षित समुह (कार्यक्रम वा क्रियाकलाप हरु कसको लागि गर्ने)	जिम्मेवारी (कसले गर्ने, नेतृत्व कसले लिने)
लैससासको अवधारणा हासिल गर्ने कुमाख गाँउपालिकामा तर्जुमा भएका नीति, कानून, निर्देशिका, आवधिक योजना तथा मापदण्डहरुको पुनरावलोकन, संशोधन साथै लैससास सम्बन्धी आवश्यक कार्यविधिहरु तर्जुमा गरिने छ।	लैससासलाई संस्थागत गर्न आवश्यक कानून, नियमावाली, कार्यविधि तथा मापदण्डहरु तर्जुमा गर्ने	आ.व ०७९/०८० सम्म	कुमाख गाँउपालिका को सबैको लागि	लैससास कार्यान्वयन समिति
	ऐन, कानून, नीति, कार्यविधिको मस्यौदा तयार गर्ने कार्यटोली गठन गरि क्षमता विकास गर्ने	आ.व ०७९/०८०	पदाधिकारी तथा कर्मचारी	लैससास कार्यान्वयन समिति
	कुमाख गाँउपालिका को विधयमान ऐन, नीति, कार्यविधि, आवधिक योजना तथा मापदण्डहरुको लैससास दृष्टिकोणले पुनरावलोकन गरी र आवश्यकता अनुरूप संशोधन गर्ने।	आ.व २०७९/०८० बाट सुरुवात गर्ने	कुमाख गाँउपालिका को सबैको लागि	लैससास कार्यान्वयन समिति
	कुमाख गाँउपालिकाले लैससास कार्यान्वयन समिति तथा वडा तहमा वडा स्तरीय समिति गठन गरी ति समितिको जिम्मेवारी तथा अधिकारहरु स्पष्टसंग निक्क्यौल गरी परिचालन	आ.व ०७९/०८०	कुमाख गाँउपालिका को सबैको लागि	महिला तथा बालबालिका शाखा

	गरिने छ			
	कुमाख गाँउपालिका नगरपालिकामा कुनै पनि ऐन, नीति, निर्देशिका, कार्यविधि संकलन गर्दा महिला तथा लक्षित वर्गको सुझाव संकलन गर्ने व्यवस्था गर्ने	आ.व ०७९/०८० देखि	गा.पा. सबै	लैससास कार्यान्वयन समिति
	महिला, बालबालिका तथा सबै लक्षित समूहको अवस्था विश्लेषणको आधारमा सो समूहलाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने गरी कूल पूँजीगत बजेटको निश्चित प्रतिशत बजेट विनियोजन गर्ने	आ.व ०७९/०८० देखि निरन्तर	महिला तथा पिछडीएका वर्गका लागि	बजेट सिमा निर्धारण समिति
	कुमाख गाँउपालिकाले तयार गर्ने नीति, कानून, योजना तथा बजेटमा महिला तथा लक्षित वर्गको आवश्यकता पहिचान गरी ति आवश्यकताहरु सम्बोधनको सुनिश्चितता गरिने छ	आ.व ०७९/०८० देखि निरन्तर	महिला तथा लक्षित वर्ग	लैससास कार्यान्वयन समिति
कुमाख गाँउपालिकाको नीति निर्माण, योजना तर्जुमा, बजेट तर्जुमा तथा समग्र विकास प्रक्रियामा महिला तथा लक्षित वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न ति	आवधिक योजना र वार्षिक विकास कार्यक्रममा लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि नीति, रणनीति, कार्यक्रम र सोको मापनयोग्य लक्ष्य समावेश गर्ने	आ.ब ०८०/०८१ देखि	महिला तथा लक्षित वर्ग	योजना शाखा महिला तथा बालबालिका विकास शाखा
	महिला तथा लक्षित वर्गलाई आफ्नो हक अधिकार, पैरवी तथा	आ.ब. ०८०/०८१	महिला तथा लक्षित वर्ग	महिला विकास शाखाप्रशासन

वर्गको क्षमता विकास गरिने छ।	नेतृत्व विकास सम्बन्धी तालिम दिने	सम्म		शाखा
	बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्नुपूर्व समुदायका महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, जनजाति, पिछडावर्ग, दलित लगायत सबै लक्षित वर्ग र समुदायसँग छुट्टा छुट्टै छलफल गरी आवश्यकता पहिचानको आधारमा योजना छनोट गर्ने	आ.ब ०८०/०८१ देखि	महिला तथा लक्षित वर्ग	महिला विकास शाखा, योजना शाखा
	कुमाख गाँउपालिकाको योजना पहिचान तथा छनोट गर्दा लक्षित समूहको सक्रिय सहभागिता गराई लक्षित समूहले छनोट गरेका योजनालाई प्राथमिकतामा राख्ने ।	आ.ब ०८०/०८१ देखि	महिला तथा लक्षित वर्ग	महिला विकास शाखा योजना शाखा
	कुमाख गाँउपालिका, वडा स्तर तथा समुदायस्तरमा गठन गरिने विभिन्न संजाल, समुह तथा समितिहरुमा महिला तथा लक्षित समुदायको प्रतिनिधित्व हुने व्यवस्था गर्ने	आ.व ०८१/०८२	महिला तथा लक्षित वर्ग	महिला तथा बालबालिका विकास शाखा
	समिति, उपसमिति तथा कार्यदलमा सहभागी महिला तथा लक्षित वर्गका प्रतिनिधिलाई योजना व्यवस्थापन तथा बित्त व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास	आ.व ०८१/०८२ देखि	महिला तथा लक्षित वर्गका प्रतिनिधीहरु	योजना शाखा, प्रशासन शाखा

	गर्ने			
	लैससाको विषयलाई अगुवाई गर्न र सम्पर्क व्यक्तिको रुपमा काम गर्न लैससासको स्रोत व्यक्तिको विकास गर्दै जाने	आ.व ०७९/०८० देखि	कुमाख गाँउपालिका का सबै	प्रशासन शाखा तथा महिला तथा बालबालिका विकास शाखा
	लैससास सम्बन्धी बिस्तृत खण्डकृत तथ्याङ्क तयार गर्ने र नियमित अध्यावधिक गर्ने	आ.व ०८०/०८१ सम्म	कुमाख गाँउपालिका का सबै	प्रशासन शाखा पञ्जिकरण शाखा
	पालिकामा कर्मचारीहरूको पदपूर्ति गर्दा सबै जातजाति, क्षेत्र, लिङ्ग र समुदाय लगायत लक्षित वर्गको समानुपातिक प्रतिनिधित्व हुने कर्मचारी भर्ना नियमावली तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने	आ. व. ०८०/०८१ सम्म	महिला तथा पिछाडिएका वर्ग	प्रशासन शाखा
	कुमाख गाँउपालिका को योजना तर्जुमा तथा छनोट भएका योजनाको जानकारी लक्षित वर्ग सम्म पुर्याउन स्थानीय सञ्चारका माध्यमबाट सम्प्रेषण गर्ने।	निरन्तर	महिला तथा पिछाडिएका वर्ग	सुचना शाखा
लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी परिक्षण र लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट माफत कुमाख गाँउपालिकाको संस्थागत संरचना र	कुमाख गाँउपालिका लेलैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट निर्माण एवं परीक्षण कार्यविधि बनाई कार्यान्वयन गर्ने	आ. व. ०८१/०८२	महिला तथा पिछाडिएका वर्ग	महिला विकास शाखा
	अघिल्लो आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रमलाई	निरन्तर	सबै	महिला विकास

कार्यक्रमहरुमा महिला तथा पिछडीएका वर्गको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ	चालु आ. ब पहिलो चौमासीक भित्रमा लैससास दृष्टिकोणले परिक्षण गरिने छ			शाखा
	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट तथा योजना लाई कुमाख गाँउपालिकाले आन्तरिकिकरण गरी यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि कर्मचारी तथा पदाधिकारीको क्षमता विकास गर्ने	आ.व. २०८१/०८२	सबै	महिला विकास शाखा
	कुमाख गाँउपालिका को योजना शाखाका कर्मचारी तथा लैससास क्षेत्रका सरोकारवालालाई लैङ्गिक उत्तरदायी योजना छनोट तथा बजेट विधि कार्यान्वयन सम्बन्धी क्षमता विकास गरिने छ।	आ.व ०८१/०८२	सबै	प्रशासन शाखा
दिगो विकास र आर्थिक समृद्धिको लागि महिला तथा लक्षित वर्गको समान अवसर, नेतृत्वदायी भुमिका बृद्धि साथै समान प्रतिफल र लाभ उपभोगमा सुनिश्चित गर्न आर्थिक सशक्तिकरणका गतिविधिहरु संचालन गरिने छ	कुमाख गाँउपालिका भित्रका आर्थिक अवस्था कमजोर भएका विपन्न परिवार, बेरोजगार युवा, बैदेशीक रोजगारीबाट फर्किएका पुरुष तथा महिलाको पहिचान गर्ने	आ.व ०८०/०८१	विपन्न तथा गरिव परिवार	तथ्याङ्क व्यवस्थापन शाखा
	लक्षित समुदायका महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित तथा बिपन्न परिवारको परम्परागत सिप, व्यवहारीक सिप र क्षमताको अध्ययन तथा पहिचान गर्ने	आ.व ०८०/०८१	पिछडिएका समुदायका महिला तथा कुमाख गाँउपालिका को प्रथमिकिकरणमा परेका	महिला विकास शाखा , उद्मशिलता सहजकर्ता

			लक्षित बर्ग सबै	
	महिला तथा लक्षित वर्गको पहिचान भएका क्षमता तथा आवश्यकताको आधारमा सीप विकास, नेतृत्व विकास, उद्मशिलता विकास तालिम, बैङ्किङ तथा वित्तिय कारोवार सम्बन्धी शिक्षा साथै आधारभुत कानूनी क्षमता विकास गर्ने	आ.व २०८०/०८१	पिछडिएका समुदायका महिला तथा कुमाख गाँउपालिका को प्रथमिकिकरणमा परेका लक्षित बर्ग सबै	महिला विकास शाखा, उद्मशिलता सहजकर्ता
	उद्मशिलता तथा व्यवसाय संचालन गर्ने आवश्यक रकम अनुदान तथा सहुलिय ऋण सहयोग गर्ने व्यवस्था गर्ने	आ.व. ०८१/०८२	पिछडिएका समुदायका महिला तथा कुमाख गाँउपालिका को प्राथमिकिकरणमा परेका लक्षित वर्ग सबै	महिला विकास शाखा, उद्मशिलता सहजकर्ता
	कुमाख गाँउपालिका को योजनामा महिला उद्ममशिलता तथा लक्षित वर्गको व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्ने खालको कार्यक्रम तथा आवश्यक वजेटको विनियोजन गर्ने।	आ.व. ०७९/०८०	पिछडिएका समुदायका महिला तथा कुमाख गाँउपालिका को प्रथमिकिकरणमा परेका लक्षित बर्ग	महिला विकास शाखा, योजना शाखा

			सबै	
	व्यवसायमा जोखिम न्यूनीकरणको लागि विमा व्यवस्थालाई अनिवार्य लागु गर्ने	आ.व. २०७९/०८०	पिछडिएका समुदायका महिला तथा कुमाख गाँउपालिका को प्राथमिकि करणमा परेका लक्षित बर्ग सबै	महिला विकास शाखा उद्ममशिलता सहजकर्ता
	व्यवसाय संचालन गर्ने लक्षित समुदायका महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित तथा बिपन्न परिवारको समुह तथा संजाल गठन गरी आफ्नो हक र अधिकारको लागि सरोकारवालासंग पैरवी गर्न क्षमता विकास गर्ने।	आ.ब. ०८१/०८२	व्यवसाय गर्ने सबै	महिला विकास शाखा
	सिमान्तकृत समुदाय तथा बिपन्न परिवारका बालबालिकालाई प्राविधिक शिक्षा अध्ययनको लागि छात्रवृत्ति कार्यक्रम संचालन गर्ने	आ.ब. ०८०/०८१	विपन्न तथा पिछडीएका समुदायका महिला	महिला विकास शाखा प्रशासन शाखा
कुमाख गाँउपालिका को सेवा प्रवाह, संस्थागत व्यवस्था, अनुगमन तथा मुल्याङ्कनलाई	कुमाख गाँउपालिकाले लैङ्गिक तथा समावेशी विकासको लागि क्षमता विकास कार्ययोजना तयार गरी छुट्टै शिर्षकमा बजेट	आ.व ०७९/०८०	सबै विषयगत शाखाका कर्मचारी तथा पदाधीकारी	प्रशासन शाखा

लैससास मैत्री बनाउन कर्मचारी, पदाधिकारी ,सरोकारवाला तथा नागरिक समाजहरुको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धमा क्षमता अभिवृद्धी गरिने छ।	विनियोजन गर्ने व्यवस्था गर्ने			
	कुमाख गाँउपालिका स्तरमा लैससास सम्बन्धी मास्टर प्रशिक्षक उत्पादन गरि परिचाल गर्ने	आ.व. ०८१/०८२ सम्म	महिला विकास शाखाको कर्मचारी	प्रशासन शाखा
	कार्यलयमा हुन सक्ने विभेदपूर्ण व्यवहार, विभेदपूर्ण भाषाको प्रयोग र कार्यलयमा हुनसक्ने हिंसा नियन्त्रणको लागि शुन्य सहनशिलताको नीति बनाउने	आ.व. ०७९/०८०	सबै विषयगत शाखाका कर्मचारी तथा पदाधीकारी	महिला विकास शाखा
	कम अवसरको प्राप्ती र कम अनुभवको आधारमा महिला तथा लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व गर्ने पदाधिकारीलाई क्षमता विकासको लागि प्राथमिकतामा राख्ने	आ.व. ०७९/०८०	महिला तथा लक्षित बर्गका प्रतिनिधिहरु	प्रशासन शाखा
	कर्मचारी पदाधिकारी तथा सरोकारवालालाई दिगो विकास लक्ष्य, बेईजिड घोषणा पत्र, साथै लैससास सम्बन्धमा भएका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिबद्धताहरु सम्बन्धी क्षमता विकास गरी त्यसको आधारमा कार्यक्रम गर्ने।	आ.व. ०८१/०८२	सबै विषयगत शाखाका कर्मचारी तथा पदाधिकारी	महिला विकास शाखा
	लैङ्गिक समानता तथा समावेशी विकासको लागि विभिन्न सरोकारवाला निकायहरुबीच कार्यगत	आ.व. ०८०/०८१	गा.पा. का सबै सरोकारवाला	महिला विकास शाखा

	संयन्त्र (संजाल) गठन गरी संजालका प्रतिनिधिहरूलाई लैङ्गिक तथा समावेशी विकास सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम प्रदान गर्ने।			
	कुमाख गाँउपालिका को अनुगमन समितिले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी विकास सम्बन्धी कार्यक्रमको अनुगमन, मूल्याङ्कन गर्दा सरोकारवालालाई पुगेको लाभ, असर र प्रभाव विश्लेषण गर्ने।	आ.व. ०८०/०८१	अनुगमन समिति	प्रशासन शाखा योजना शाखा
	कुमाख गाँउपालिकामा गठन हुने बालकलव, आमा समुह, महिला समुह, सहकारी, किशोरकिशोरी समुहलाई लैससास सम्बन्धी अभिमुखिकरण गर्ने	आ.व. ०७९/०८०	महिला, बाल क्लबका प्रतिनिधिहरु	महिला विकास शाखा
कुमाख गाँउपालिका भित्र हुने सबै प्रकारको लैङ्गिक विभेद, हिंसा र अन्य सामाजिक कु-संस्कारहरुको अन्त्य गरी सबैले सामाजिक न्याय प्राप्त गरेको	कुमाख गाँउपालिका भित्रका सबै वडाका बिभिन्न समुदायहरुमा विद्यमान लैङ्गिक विभेदको अवस्था, परिमाण र समाधानका उपायहरु बारे सर्वक्षण गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने	आ.व. ०८०/०८१ सम्म	कुमाख गाँउपालिका सबै	महिला विकास शाखा
	कुमाख गाँउपालिका को	आ.व.	कर्मचारी तथा	प्रशासन शाखा

अनुभूति हुने सभ्य समाजको निर्माण गर्ने	पदाधिकारी/कर्मचारीलाई लैङ्गिक तथा समावेशी विकास, लैङ्गिक हिंसा निवारण सम्बन्धी तालिम दिने र तालिम कार्यक्रममा लक्षित समूह तथा महिला र पुरुषको समान सहभागिता र उपस्थिति सुनिश्चित गर्ने।	०८०/०८१ सम्म	पदाधिकारी	
	कुमाख गाँउपालिका तथा कुमाख गाँउपालिका भित्रका सबै सरकारी कार्यलयहरुमा लैससास सम्पर्क व्यक्ती तोक्ने।	आ.व. ०८०/०८१ सम्म	कर्मचारी तथा पदाधिकारी	प्रशासन शाखा
	कुमाख गाँउपालिकाले स्थानीय रेडियो, एफ.एम, छापा लगायत श्रव्यदृश्य समेतका सबै माध्यमद्वारा लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा, तथा सामाजिक कुरीति उल्लुलन सम्बन्धी सूचना प्रवाह गरी जनतालाई सुसुचित गर्नेछ	निरन्तर	समुदायका सबै	सूचना शाखा
	कुमाख गाँउपालिका भित्र कुन वर्ग, लिङ्ग समुदायका व्यक्तिहरु लैङ्गिक विभेदको जोखिममा छन् सो को अध्ययन गरी स्थिति विश्लेषण गर्ने	आ.व. २०८०/०८१ सम्म	हिंसा पिडित सबै	महिला विकास शाखा, वडा समिति
	सबै वडाहरुमा हानिकारक सामाजिक कुसंस्कारले पारेको असर र प्रभावका बारेमा	आ.व. २०८१/०८२ सम्म	हिंसा पीडित महिला तथा समुह	वडा समिति

	पदाधिकारी, लैससास क्षेत्रमा कार्यरत समूह, सञ्जाल र संयन्त्रसंग समय समयमा समिक्षा गर्ने			
	समुदाय तह देखि महिला हिंसा बिरुद्धको सुचना र हिंसा भएमा कसरी उजुरी गर्ने कहाँ गर्ने भन्ने लगायतका सुचनाहरु स्थानीय भाषा र सबैको पहुँचमा हुनेगरी प्रवाह गर्ने	निरन्तर	हिंसा पीडित महिला तथा समूह	महिला विकास शाखा, सुचना प्रविधि शाखा, नगर प्रहरी
	हिंसा मुक्त नगरपालीका र वडा घोषण गर्ने सुचक तयार गर्ने र सुचकको आधारमा कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने।	आ.व. २०८२/०८३ सम्म	कुमाख गाँउपालिका सबै	म.वि शा. लैससास कार्यान्वयन समिति, प्रशासन शाखा
	समाजमा विद्यमान हानिकारक सामाजिक मुल्य मान्यता, सोच र व्यवहार परिवर्तन गर्ने रणनीतिक योजना तथा कार्यक्रम तयार गर्ने।	निरन्तर	हिंसा पीडित महिला तथा समुह	महिला विकास शाखा
	नगरपालीकाको अगुवाईमा सामुदायीक संघसंस्था, युवा क्लव, बाल क्लव तथा निगरानी समुहहरुको गठन तथा परिचालन गरि लैङ्गिक विभेद तथा हिंसा नियन्त्रणका लागि ति संघसंस्थाहरु संग सहकार्य समन्वय गर्ने।	निरन्तर	हिंसा पीडित महिला तथा समुह	महिला विकास शाखा
	लैङ्गिक हिंसामुक्त कुमाख गाँउपालिका	आ.व. ०८३/०८४	गा.पा. सबै	कार्यपालिका

	घोषणा गर्ने	सम्म		गाउँसभा
--	-------------	------	--	---------

३.४ लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिको कार्यान्वयनको लागी आवश्यक संस्थागत व्यवस्था
लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनाको प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न निम्न समितिहरु व्यवस्था गरिने छ।

३.४.१. कुमाख गाँउपालिका स्तरीय लैससास कार्यान्वयन समितिको गठन

कुमाख गाँउपालिका स्तरीय लैससास कार्यान्वयन समितिको गठन यस प्रकार हुनेछ।

क)	कुमाख गाँउपालिका का अध्यक्ष	- संयोजक
ख)	उपाध्यक्ष	- सदस्य
ग)	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	- सदस्य
घ)	सामाजिक विकास समितिका संयोजक	- सदस्य
ङ)	कार्यपालिकाका सदस्यहरुमध्येबाट कम्तिमा २ जना महिला सहित संयोजकले तोकेका
३ जना	- सदस्य
च)	सामुदायिक सङ्घ संस्थाहरुमध्येबाट समावेशी प्रतिनिधित्व हुने गरी संयोजकले तोकेका
३ जना	- सदस्य
छ)	लैससास हेर्ने शाखा प्रमुख	- सदस्य सचिव

समितिका पदाधिकारी तथा सदस्यहरु ७ देखि १३ जना सम्म रहन सक्नेछन् ।

३.४.२. वडास्तरमा लैससास कार्यान्वयन समिति गठन

प्रत्येक वडा स्तरमा देहाय बमोजिमको लैससास कार्यान्वयन समिति गठन गर्न सक्नेछ। सो समिति मार्फत लैससास सम्बन्धी सबै किसिमका कार्यक्रमहरुको समुदाय स्तरसम्म पुर्याईने छ ।

क)	वडा अध्यक्ष	संयोजक
ख)	वडा सदस्य (महिला र दलित महिला सहित)	- ३ जना सदस्य
ग)	वडा सचिव	- सदस्य सचिव
घ)	अतिथि: सङ्घसंस्थाबाट आवश्यकता अनुसार	- २ जना सदस्य

३.४.३. लैससास कार्यान्वयन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

लैससास कार्यान्वयन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ।

क)	लैससास रणनीतिलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने र अन्य निकाय तथा सरोकारवालासँग प्रभावकारी समन्वय र सहकार्य गर्ने

- ख) कुमाख गाँउपालिका निर्माण हुने सबै प्रकारका ऐन, कानून, कार्यविधि, आवधिक योजना र अन्य प्रकाशीत दस्तावेजमा लैससासको विषयबस्तुको समावेश गरी मूलप्रवाहीकरण गर्ने
- ग) लैससास रणनीति अनुरूप लैङ्गिक तथा समाजिक विकासको कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गर्ने
- घ) योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैससासका समस्या समाधान हुने गरी उत्तरदायी बनाउन प्राविधिक सहयोग गर्ने
- ङ) लैससास सम्बन्धी खण्डित तथ्याङ्क सङ्कलन एवम् विश्लेषण गर्न सहयोग गर्ने
- च) लैससास सम्बन्धी क्षमता अभिवृद्धि योजना तयार गरी लैससास क्षमता अभिवृद्धि कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र गराउने
- छ) लैससास रणनीति कार्यान्वयन गर्ने क्रममा आउन सक्ने सम्भावित जोखिमहरूको समाधान गर्न आवश्यक व्यवस्था गर्ने
- ज) उल्लेखित कार्यहरू गर्न कार्य योजना र बजेट सहित योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने र गराउने।

३.४.४. वडास्तरको लैससास कार्यान्वयन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

वडास्तरको लैससास कार्यान्वयन समितिको काम कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ।

- क) कुमाख गाँउपालिका को लैससास समन्वय समितिले गरेको कार्यहरू जस्तै ऐन, कानून, नीति, आवधिक योजना विषयगत योजना र अरु प्रकाशित हुने सबै प्रकारका दस्तावेज समुदाय स्तरका सरोकारवाला र नागरिक समाजसँग छलफल गरी लैससास सम्बन्धी विषयवस्तुहरू समावेश गर्न समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने
- ख) कुमाख गाँउपालिका को योजना तथा बजेट तर्जुमा प्रकृया देखि कार्यान्वयन र अनुगमनको चरण सम्म समुदायका विपन्न वर्ग, तथा महिलाहरूलाई सहभागी गराउन नागरिक समाजसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने
- ग) कुमाख गाँउपालिका को वडातहको लैससास सम्बन्धी खण्डित तथ्याङ्कको व्यवस्था गर्न र समयानुकूल अद्यावधिक गर्न सहयोग गर्ने
- घ) कुमाख गाँउपालिका वडास्तरमा योजना कार्यान्वयनमा प्रभावकारीता ल्याई महिला र विपन्न वर्गहरूको सूचना, श्रोत र साधनमा पहुँच बढाई फाईदाको समानुपातिक वितरण सुनिश्चित गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निभाउने
- ङ) कुमाख गाँउपालिका को वडा स्तरमा लैससास सम्बन्धी क्षमता विकासको योजना तयार गरी लैससास क्षमता विकास कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र गराउने
- च) उल्लेखित कार्यहरू गर्न कार्य योजना बनाई कार्यान्वयन गर्ने र गराउने

३.४.५. बैठक, कार्यविधि र सेवासुविधा

- क) कुमाख गाँउपालिका स्तरीय समितिको बैठक सामान्यतया प्रत्येक चौमासिक रुपमा बस्ने छ ।
- ख) वडा स्तरीय समितिको बैठक प्रत्येक ३ महिनामा बस्ने छ।
- ग) समिति र उपसमितिका बैठकहरूको कार्यविधि कुमाख गाँउपालिकाका अन्य समिति वा उपसमिति सरह हुनेछ ।
- घ) सेवा सुविधा कुमाख गाँउपालिकाको नियम बमोजिम हुनेछ ।

३.४.६ सम्पर्क व्यक्ति

कुमाख गाँउपालिकाले लैससासलाई संस्थागत गर्नको लागि सामाजिक विकास शाखा वा महिला तथा बालबालिका विकास शाखामा कार्यरत कर्मचारीलाई सम्पर्क व्यक्ति तोकी लैससासको सवालहरूलाई सम्बोधन गर्न सहज बनाउने ।

३.५ लैससास रणनीति कार्यान्वयनको लागि स्रोत परिचालन

३.५.१ आर्थिक स्रोत

लैससास रणनीतिक योजना कार्यान्वयनका लागि आवश्यक स्रोत साधन व्यवस्थापन गर्नु कुमाख गाँउपालिका को प्रमुख दायित्व हुनेछ। कुमाख गाँउपालिका को सम्पूर्ण विषयगत शाखाहरूले आफ्नो योजना तथा कार्यक्रममा नै लैससासलाई मूलप्रवाहीकरण गर्नु पर्दछ। यो रणनीति कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने कार्यविधि, मापदण्ड, निर्देशिका निर्माण, लैससास विज्ञको आपूर्ति जस्ता विविध कार्यहरूका लागि लाग्ने अनुमानित स्रोत साधनबारे सरोकारवालाहरूसँग छलफल गरी कुमाख गाँउपालिकाले प्रत्येक आर्थिक वर्षको नीति तथा बजेटमा यो शीर्षकमा आवश्यक बजेट विनियोजन गर्नेछ। लैससास रणनीतिक योजना कार्यान्वयन गर्न आन्तरिक तथा बाह्य स्रोतको समेत परिचालन गर्नेछ ।

३.५.२ मानवीय स्रोत

लैससास मूलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजनालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयनमा लैजान आवश्यकता अनुसार संयोजन र सहकार्य गर्ने प्रमुख जिम्मेवार कुमाख गाँउपालिका स्तरीय लैससास कार्यान्वयन समिति रहने। यस रणनीतिलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न नगरसभाका सबै पदाधिकारी, वडा, टोलस्तरीय समिति लगायत नागरिक समाजको समेत जिम्मेवारी र दायित्व रहने छ। विभिन्न समिति तथा समूहहरूलाई क्रियाशील बनाउन नगरस्तरीय समितिको भूमिका प्रभावकारी हुन आवश्यक छ। कुमाख गाँउपालिकाले रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक जनशक्तिको क्षमता विकास गरी जिम्मेवार बनाउने छ। लैससास रणनीतिक योजना कार्यान्वयन गर्न महिला तथा बालबालिका विकास शाखाले जिम्मेवारी निर्वाह गर्नेछ ।

३.६ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

यो रणनीतिक योजना कार्यान्वयनका लागि निम्नानुसार अनुगमन तथा मूल्याङ्कन योजना तय गरिएको छ।

- कुमाख गाँउपालिका स्तरिय लैससास मुलप्रवाहीकरण रणनीतिक योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि ५ सदस्यीय अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति गठन गरिने छ।
- अनुगमन समितिमा लैससास सम्बन्धी ज्ञान भएको कर्मचारी तथा पदाधिकारी र तथ्याङ्कमा काम गर्ने जनशक्ति समावेश गरिने छ।
- लैससास रणनीतिले लिएको ध्येय, लक्ष्य, उद्देश्य र कार्ययोजना कार्यान्वयनको सूचकहरु निर्धारण गरी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गरिने छ। हरेक आ.व. को अन्त्यमा अनुगमन र मूल्याङ्कन गरी रणनीतिको प्रभावकारिता समिक्षा गरिने छ र आवश्यकता अनुसार संशोधन गरिनेछ।
- अनुगमन र मूल्याङ्कन टोलीमा स्थानीय सरोकारवाला र लक्षित वर्गलाई सहभागी गराइनेछ।

३.७ सम्भावित जोखिम तथा न्यूनीकरणका उपायहरु

लैससास रणनीतिक योजना कार्यान्वयनमा आउन सक्ने सम्भावित जोखिम तथा सो जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु

क्र.सं.	सम्भावित जोखिम	जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु
१	लैससास विषय कुमाख गाँउपालिका को प्राथमिकतामा नपर्न सक्छ ।	लैससासलाई प्रथमिकतामा राख्न नीतिगत व्यवस्था गर्ने।
२	रणनीति कार्यान्वयन गर्न जिम्मेवार निकाय तथा सरोकारवाला बीच समन्वय नहुन सक्छ ।	सरोकारवाला बीचमा नियमित समन्वय बैठक राख्ने तथा कुमाख गाँउपालिका स्तरमा रहेका नागरिक समाज तथा सञ्जालहरुको सहकार्यमा लक्षित समुदायका व्यक्तिहरुलाई लाभान्वित गर्न सकिने बारेमा नियमित छलफल गर्ने।
३	रणनीतिक योजना कार्यान्वयनको लागि स्रोतको व्यवस्थापन	आवश्यक आर्थिक स्रोतको व्यवस्थापन कुमाख गाँउपालिकाले गर्नेछ। स्रोत व्यवस्थापनका लागि कुमाख गाँउपालिकाले सरोकारवाला निकायहरु, सङ्घ, संस्थाहरु तथा साझेदारहरूसँग आवश्यक समन्वय तथा सहकार्य गर्न सक्नेछ।
४	सामाजिक विभेद तथा भेदभावजन्य व्यवहार र प्रचलन	समाजमा विद्यमान सबै प्रकारका विभेद तथा भेदभावजन्य प्रचलन, व्यवहार र कुरीतिहरुको अन्त्यका लागि आवश्यक कानूनहरुको तर्जुमा र भईरहेका कानूनहरुको पुनरावलोकन गरिनेछ। चेतनामुलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिने छ। कुनै पनि

		प्रकारको हिंसा, विभेद शोषण र हानिकारक अभ्यासहरूमा कुमाख गाँउपालिका लेशून्य सहनशीलताको नीति लिनेछ।
--	--	--